

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

A HAZAI NÉGY EVANGELIKUS EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik hetenként egy íven, a Hivatalos Közlemények, mint az Ev. Órálló melléklete, minden két hétben.

A kéziratot a szerkesztőhöz, a hirdetés szövegét és díját a kiadóhivatalba kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KOVÁCS SÁNDOR theol. akad. tanár
Pozsony, Konvent-utca 11. szám.

KIADÓHIVATAL:

HORNÝÁNSZKY VIKTOR
hírlapkiadóhivatala, Budapest, V., Akadémia-u. 4.

A lap ára egész évre 8 kor., félévre 4 kor., negyedévre 2 k. A „Hivatalos Közlemények” melléklettel egész évre 10 kor., félévre 5 kor., negyedévre 2.50 kor. — A Hiv. Közl. a föllep nélkül egész évre 4 kor. — A Hiv. Közl.-t az anyaegyházak és felsőbbrendű iskolák ingyen kapják. Ára az Órálló megrendelőinek 2 kor., külön 4 kor.

TARTALOM: A szeretet a hitnek és reménynek alapja. *György Vilmos.* — A lelkész hitoktatói és missiói működése. — Oktatásügy. Megjegyzések az új népoktatási törvényjavaslatához. *Tátrai János.* — Egyházi élet.

A szeretet a hitnek és reménynek alapja.

Kiben hisznek az emberek? Istenben! Kinek a hite lesz igazabb, szilárdabb, bizodalmasabb: azé-e, a ki szereti Istent, avagy azé, a ki Istent nem szereti? Szeretet nélkül hitet nem képzelhetek. Épen úgy nem képzelhetek reménységet sem. A mit nem szeretsz, óhajtod-e? A mit nem szeretsz, kívánod-e, reményled-e? Félni, félsz tőle talán, de a reménység más, mint a félelem. A félelem retteg, a reménység óhajt; a félelem borzaszt, a reménység örvendeztet; a félelem rettent, a reménység boldogít. Szeretet nélkül sem hinni, sem reményleni nem lehet.

Ha ketten vannak, a kik néked valamely fontos dologban tanácsot adnak s még pedig az egyiket szereted, mert barátodnak ismered, a másikat pedig nem szereted, mert ellenségednek gondold: melyiknek tanácsát fogod inkább követni? Bizonyára az elsőét. Miért az elsőét? Mert bízol benne, mert hiszel neki, mert hited van benne. S mi által van hited? Mert szereted. Minél nagyobb a szeretet, annál bensőbb a hit; minél melegebb a szeretet: annál erősebb a reménység.

Láttál az életben embereket s óh pedig fájdalom, gyakorta láhattál, a kiknek sem Istenben hitük, sem egy jobb életben reménységük nem vala! A kiknek élete egy sivár pusztasághoz vala hasonlatos, melyen sem a hit, sem a remény bájos virágai nem ékeskedtek. Ismertél-e boldogtalanokat, a kiknek lelkén sötétlő éjszaka borongott, melyen nem rezge át a hitnek, a reménységnek tündöklő esillaga? Ismertél-e oly szerencsétleneket, a kik

elméjük felfuvalkodottságában kinevették azt, mit a jobbak szentnek tartanak és kigúnyolták azt, mitől az igazak üdvösségüket várják? Mit gondolsz, szerették-e ezek Istent?! Ha szerették volna, lett volna hitük. Szeretetiük nem volt, mi természetesebb, mint az, hogy a hit hiányzott.

Szereteten alapul a hit, szereteten a reménység. A szeretet a kettőnek alapja, a három között azért a szeretet a legnagyobb!

György Vilmos.

A lelkész hitoktatói és missiói működése.

D. Baltik Frigyes püspök előadása a dunáninneni papi értekezleten.*

Tisztelendő Testvéreim az Úrban!

A midőn Tisztelendőségteket a kerül. lelk. értekezleten szívvel üdvözlöm, tekintettel a rendelkezésünkre álló rövid időre, elhagyván a szokásos elnöki általános bevezetést, nyomban áttérek azon tárgyra, a melyről ez évben e helyről szólani engem hivatalom is, szívem is készlet.

Tárgyam: A lelkésznek hitoktatói és missiói működése. Nem akarom azt csakis a nálunk szokásos értelemben érteni: A hol egy községben nincs se lelkész se tanító, de vannak hiveink s azok gyermekei a nem ev. tanintézetekbe járnak, a lelkész járjon oda és vezesse a hitoktatást. Ezen szép és fontos hivatásnak lelkészeink nagyjából meg is felelnek, bár még itt-ott fiskális szemmel nézik a munkát, mondván: *a hiány (értsd annak betűje) szerint: nem vagyok köteles, vagy pedig itt-ott az egyházközségek ütök el a dolgot, mondván: nincs ütiköltségre való s mi ránk nem tartozik. Ily érvelekre én röviden szoktam felelni: más egyházközségben keresem a munkást s hála Istennek majdnem mindig meg is találok.*

* Köszönet a szép s tartalmas előadás átengedéséért, a melyet a hallgatóság egyik tagja Madách szavával jellemzett: „Csak hódolat illeti meg, nem bírálat”.

A mi a missiói működést illeti, azt sem akarom érteni azon általános értelemben; a hol szórványainkban a hívek távol esnek a templomtól s helyben nincs se imaház, se tanító: járjon oda a lelkész és hirdesse az elhagyatott híveknek az ígét. Ezen munka is szépen terjed. De itt is van itt-ott fiskális érvelés: hivány nem kötelez, mondja a lelkész, fuvarra nem adok, mondja az egyház. Ezen a bajon is segítünk lehetőség szerint úgy, hogy vagy a kerületi missionáriust küldöm, vagy pedig felkérem egy más hitközség lelkészét, hogy hirdesse ott az evangéliomot.

Kitűzött tételemmek lelkipásztori oldalát akarom megvédeni és pedig úgy, hogy a hitoktatói működésnek is csupán missiói részét érintem, a missiót is csupán a lelkipásztorokdás szempontjából tárgyalom. S mi ez? Az egyeseknek a lelkipásztor működése révén egyházunk javára való megmentése s ha az elszakadás veszélyétől mentettek meg, lelkőkben a hitélet fejlesztésének lelkipásztori előmozdítása. A miből önként következik, hogy tételeim a maga teljességében azon lelkipásztort is érinti és illeti, a kinek sem leányegyházai, sem szórványai nincsenek, sem pedig hitoktatói működésre nem hivatalos. Állítom és vallom, hogy nálunk minden lelkész egyszermind missionárius is azon helyzetnél fogva, a mely hazánkban osztályrészül jutott. Kisebbségben vagyunk. A számnak, a hatalomnak, az eszközöknek túlsúlyával rendelkező római egyház erősen kezdi végezni missióját híveink közt. Tudjuk, hogy az ő felfogása szerint missió mindaz, a hol a nem katolikusok vannak. Ily címen küldi ki embereit p. o. a tisztán evangélikus országokba is.

Nálunk az ellenünk intézett missió minden téren a mi hátrányunkra termi gyümölcsöt, mert támogatja a mi tértelenségünk, a mely sok helyütt észlelhető. Evang. óvodáink úgyszólván egyáltalán nincsenek: e térre jóformán még nem is léptünk. Kis gyermekeink már zsenge korokban sok helyütt nem evang. kezek vezetése alá kerülnek. A hivatalos egyház boldogan megelégszik azzal a tudattal, hogy e téren *nincs pénzbéli kiadása*; a lelkész tehetetlenül látja, hogy itt-ott tiszta evang. községekben nem evangélikus vezetőnő kisdéd híveink nevelője. Ezen tért elvesztettük. Van-e azonban mégis ott hely és alkalom, hogy lelkészünk missionáljon? Szerintem van és kell is lennie; nézzen utána és a viszonyok szerint intézkedjék, hogy a kisdédnek első fohászaikban ott antievangélikus táplálékot ne nyerjenek. A többi szerintem a helyi viszonyoktól függ; fő, hogy ott helyben lelkészünk bölcseséggel és tapintattal a maga helyén legyen.

Az elemi iskoláztatást tekintve felállított tételeim szempontjából először is igen nehéz helyzete van az evang. lelkésznek nálunk azon áramlattal szemben, a mely főképp a protestáns egyházakban lábra kapott. *Míg a római egyház egyik iskoláját sem adja fel, a mi egyházközségeink sok helyütt lerázzák nyakukról a terhet s beszüntetik evang. iskolájukat.* Pedig ezt nagyobbbrészt nem a valóban szegény hitközségek teszik, a hol keservesen lehet összeállítani az iskolai költségelőirányzatot, hanem nagyobb, erősebb egyházaink, gyakran tisztán evangélikus lakosság; megfosztják iskolájukat evang. jellegétől s gyermekeik nevelését nem evang. kezekre bizzák. S ezen szomorú tapasztalatok közepette a legszomorúbb az, hogy még az evang. lelkész is elősegíti evang. hitfelekezeti iskolájának beszüntetését. Bezárja a gyermekek evang. templomának ajtaját. *Elég, mondják a heti 2 óra vallástan a nevelésre*, a többi hitfelekezet nélküli lehet, legyen. Ha a jövőt nem akarjuk, mert a *kié az ifjúság, azé a jövő*, akkor elértük a végpontot, a mely a holt pontnak nevezhető, *a hol missió sem kell többé.* A lelkésznek igen magasztos lelkipásztori missiója

van s ez nem az, hogy működési ideje alatt iskoláját veszítse, de hogy inkább még egy osztálylyal fejlessze. Nincs pénz? Ne is legyen, ha csak folyamodványok útján, másnak forrásaiból akarjuk teremteni és behozni az egyház fiókjába. Istenbe vetett *bizalommal a mi termőföldjeinken, a hívek áldozatkészségében kell keresni azt.* És a hol nincs iskolánk? Hát a lelkész sorakozzék a tanerők sorába és legyen buzgó hitoktató a nem evang. iskolában egybekötve missiói munkával is. Ez alatt főképp azon körülményt értem, hogy a tanulókat ifjúsági istentiszteletekre vezesse, vezettesse, ne csak az Úrnak szent napján, de a lehetőségig a hétköznapokon is s intézkedjék, hogy ezen istentiszteleteken a gyermekek tudjanak és akarjanak is magok szépen és szívből énekelni egyházunk magasztos dallamaiból. A statisztika mondja, hogy a protestánsok legritkábban vezetik az iskolás gyermekeket a templomba; a katolikusok azt mindennap teszik. S tudom, hogy sok helyütt az történik, hogy ha mi az evang. gyermeket nem vezetjük saját templomunkba, a gyermek megy többi társaival a más vallásúak istentiszteletére. Előmozdítja a vallásosságot a tanulósg körében, hogy mindenütt az egyházi énekekre legyen külön tanórájuk s azokban gyermekeink alaposan taníttassanak. További hivatása a lelkésznek, hogy a tanulóifjúság körében jó evang. olvasmányokat terjesszen.

A hol pedig van evang. elemi iskolánk, ott a lelkésznek iskolaszéki elnökségi kötelességei sorában első legyen lelkipásztori működése, hogy a vallástanítást, ha maga nem vezeti is, ellenőrizze, előmozdítsa, hogy a gyermekek valóban Krisztushoz vezettessenek s főképp evang. egyháztörténetünkől vett életrajzi példák által, — *mert egyházunk a mátyrók egyháza* — apáik hitében erősödjének. Hozza be a lelkész, a mi annak előtte egyházainkban meg volt, hogy az elemi iskola legmagasabb osztályaiban szombat napon a vasárnapi evangéliom a tanulókkal olvastatik és a templomban éneklendő szent énekek a tanulókkal begyakoroltassanak.

A templombajarást, kivéve a zordon időt, a mikor utóvégre a tanteremben is lehet a vasárnapi ájtatosságot végezni, a lelkész el ne engedje, a tanulókat hétköznapon is vezettesse a reggeli könyörgésre. Ezen hitoktatómissionáriusi ténykedése alól a lelkész fel nem menthető. Hozzájárul az úgynevezett nyári katechizáció, tudom, a legnehezebb pont ma nálunk a lelkipásztorokdásban. Szerintem itt is a magasabb korú iskolások legyenek a templomi padokban: a mint Krisztus Urunk is, a midőn 12 éves volt ott ült a templomban a szentírásnál, a doktorok előtt „Hitoktatómissiói szempont alá veszem a confirmandusok hitoktatását is, főképp nálunk, a hol oly sok a szórvány, oly kevés az evang. iskola, oly rövid a confirmandusok oktatása és az úgynevezett áldott confirmandusok otthonai még nem léteznek. Rövid istentiszteletekkel egybekapcsoltan tanítsa confirmandusait a lelkész s legalább is még egyszer annyi időt szenteljen arra, mint a mely szokást talált egyházközségében, mert tapasztalatom szerint: 2, 4, 6 hét az, — tisztelet a kevés kivételnek — a melyben a confirmandusok jönnek, ha jönnek s ha rendben jönnek mind, mert szomorú tapasztalataink szerint igen sok esetben a szülők azok, a kik a confirmációi aktust gyermekeiknél gátolják, cselédet látván gyermekeikben, a kiknek robotolni kell a napszámiban. Azért állítom: *a szülők szíve körül missionáljon a lelkész, hogy missiói működése a gyermekeknek a confirmandusi hitoktatásban kevesebb legyen.*

A lelkésznek hitoktatómissiói lelkipásztorokdása a legények és hajadonok körül még nehezebb. Azok már kikerültek az iskolából s sajnos nagyobb számban vannak utalva megkeresni kenyerüket, a melyet nekik

már a szülői ház nem mindenütt ad. A templomlátogatás is szenved ez alatt. S a vasárnap délutánját meg mulatságra szánják. E korban a katechizáción, főképp városokban a fiatalságot alig bírja ott tartani az ember. Mit lehet e korban e téren tenni? Egyleteket alakítani. Egyházi énekkart szervezni. Itt a tanító diakonusa a lelkésznek. Ha a hajdonok bent vannak az egyházi énekórában vasárnap estéjén, majd jönnek utánuk a legények is *experto crede!* Azután nem kell ott csak énekelni: felolvasást is tarthatunk, főképp egyházi témákról. A felnőttek oktatása áldott. Benéz oda a nép is. Ezen missió áldott, főképp ha a lelkésznek működése oda-terjed, hogy a vegyes házasságok esetén *az evang. fél legyen előre felvértezve a reversálisok ellen. E téren a mi evang. híveink a leggyengébbek: 2/3 veszítünk. Azelőtt hazánkban az evangélikusok hitfelekezeti öntudata a leg-erősebb volt: most a leggyengébb.* Igen nagy szükség van e téren nálunk a lelképásztorkodásra. Tudom, hogy más közegeknek, a gyakran se meleg, se hideg szülőknek is kellene segédkezet nyújtani a lelképásztorkodás e terén, de a fő az ő cura pastoralis. Ő a lelki atya.

Ott, a hol felsőbb iskolák léteznek, a hol kell a lelkész, a hitoktató, a hol külön hitoktató van, a lelkész collegialis viszonyban álljon a hitoktatóval s ez az ifjúsági istentiszteletknél diakonusa legyen. S kell, hogy a felsőbb iskolák hitoktatói legyenek missionáriusaink is. A fiatalságban kell az evang. öntudatot ébreszteni: egyházi énekórában, énekkörök, gyámintézetnek kell lenni felsőbb intézeteinkben s ott kell az evangélikus iratokat terjeszteni tanulóink közt. A katolikusok e célból nem rég értekezletet tartottak, helyesen rendezték be a maguk szempontjából a missionálást; *katholikus intelligenciát akarnak nevelni, náluk a hitoktató még a katolikus ifjúsági újságok terjesztője is, még az evang. intézeteken is (exempla illustrant, sed sunt odiosa. — tudok esetet) s mi evangélikusok tétlenül nézzük, hogy még evang. ifjaink kezébe is nem evang. iratok jöjjenek? A tétlenségnek és hivalkodásnak ideje letűnt, mert ha azon ponton maradunk, elseper minket az ellenáramlat. Visz is magával már többeket: az áttérések százaléka nőttön nő. Ezen körülmény nem folyomány az egyházipolitikai törvényeknek, a mint sokan mondják. Áttérések voltak 1895 előtt is s most áttérnek többen, nemesak azon törvények által teremtett helyzetből kifolyólag, de ott, a hol felekezetiüket eldobják, egészen más indokokból teszik: „nem fizetjük az egyházi adót“, közömbös nekik a vallás stb. E téren a lelkésznek a missiói működése a legnehezebb pontra kerül, de kell, hogy e helyütt is végezze tisztét. S én ezen ponton is a missiói működést egybekötném a hitoktatói teendővel.*

Hogy értem azt? Tudjuk, hogy délutáni istentiszteleteinkre kevés ember jár, sok helyütt azt már be is szüntették. Tudom, hogy ez társadalmi baj nagyobb részében. De nézzük tisztán egyházi oldalát. Vasárnap délután egyszerű könyörgés nem elég a népnek, új prédikáció pedig többnyire nem kell; volt már délelőtt. Gondolnám, hozzuk be azt, a mi más országokban itt-ott divik: azon időben, a midőn nincs katechizáció, felolvasásfelét tartunk, de úgy és azt, a mi a templomba, az istentisztelet keretébe való. P. o. Jézus élete, a keresztyén egyház történetének szakaszai: apostolok, reformáció, üldözések korából, kapcsolassék egybe a mi hitvallásunk tételeivel — hisz ép az támadatik meg napjainkban. Jó, ha az augustana confessio fonalán hitvallásunknak a bibliával való szoros összefüggéséről tud a hívő nép. Ily szabad előadások, a katechizációnak némileg analóg tere, gondolom üdvösek és templomba is valók; ima és ének ugyanis istentiszteletté alakítja át az órát.

Ezzel végzem. Tudom, hogy a témát még ki nem meritettem, mert a lelképásztorkodás hitoktatómissiói teendőiről volna még mondani való: de az időt nagyon is lefoglaltam, pedig több dolgom is lenne most. Azért mondok Áment s megnyugtatómra szolgálna, ha Tiszteendő testvéreim is mint igent, erre Áment mondanának, nem a részletek egyes adatait tekintve, de a célt szem előtt tartva, mely engem vezetett. Kérem a kegyelem Istenét, hogy az Ő kegyelmének Ámenje legyen velünk lelképásztorkodásunk terén. . . . Ámen.

OKTATÁSÜGY.

Megjegyzések az új népoktatási törvényjavaslatához.

A Berzeviczy-féle 1904. évi népoktatási törvényjavaslatot a nógrádi esperesség tanítói kara f. évi *Szirákon* tartott értekezletén tárgyalta, alulírott referatuma alapján. Minthogy e javaslat népoktatásügyünket mélyen érinti s *egész* hazai evang. egyházunk beléletére kiható, nem lesz tán érdektelen, előadásom lényeges tartalmának — esetleg szélesebb körben való megbeszélés végett — rövid kivonatban való közlése.

Az 1868. évi 38. t.-c. a magyar népoktatás ügyében korszakalkotó munka volt. Ezzel a törvényvel léptek be iskoláink a kulturnemzetek iskolái közé. Ezzel a törvényvel lett lerakva alapja tanügyünk mai állásának. Sajnos azonban sok tekintetben nem felelt meg a mai kor követelményeinek s így jött létre az 1904. évi törvényjavaslat, mely hat fejezetre oszlik.

I. Tankötelezettség.

Az 1. §. csak annyiban tér el az 1868. évi 38. t.-c. 1. §-tól, hogy a javaslatban határozottan ki van mondva, hogy a gyermek 6 éven át mindennapi, 3 éven át pedig ismétlőiskolába tartozik járni.

A 3. §. kimondja, hogy a mely gyermek 6 év alatt el nem sajátítja a szükséges tudnivalókat, még 1 éven át köteles mindennapi iskolába járni. Ez a §. sok kellemtelenséget fog szerezni különösen a felekezeti tanítóknak. A falusi szülők ugyanis nehezen várják, mikor szabadul meg gyermekük az iskolától, hogy vagy a háztartásban segítkezzen, vagy esetleg szolgálatba mehessen. És ha figyelemmel kísérjük azon tanulókat, látjuk, hogy azok vagy gyenge elméjűek vagy hülyék s ha még 1 évig is fognak járni, akkor is szellemileg hátramaradottak lesznek, hátrálatni fogják a tanítást s rontják a többi tanulókat. Meggyőződésem szerint ezen §. a javaslatból ki-maradhatna.

A 7. §. a vallásoktatás címén fennálló zügiskolákat egyszersmindenkorra megsemmisíti, a mi nagyon helyes intézkedés.

Az iskolamulasztásokról intézkedik a 8. §. a midőn súlyos pénzbírsággal sújtja a szülőt, gazdát v. gyámot, ha gyermekét visszatartja az iskolától.

A milyen helyesen intézkedik ezen §., olyan helytelen és káros a 12. §., a mely kimondja, hogy 10 éven felüli gyermekeket a szorgos munkaidején feloldja az iskolálatogatás alól s csak annyit követel meg, hogy hetenként két napon át taníttassanak. És itt felmerül az a kérdés, mikor is van faluhelyen *szorgos munkaidő*? Március 15-től november 1-ig. E szerint a tenév $4\frac{1}{2}$ hónapig tartana. Kérdem most, létezik-e oly ügyes tanító ki a nagy halmaz tananyagot képes volna feldolgozni? Létezik-e oly gyermek, a ki ily rövid idő alatt kellő sikerrel befejezné a tanévet? Ki fog azért szenvedni? A tanító. Ezen §-t módosítani vagy kihagyni kellene.

A 14. § kimondja, hogy az állami iskolákban a tannyelv magyar. A felekezeti iskoláknál a tanítási nyelvet az iskolafentartó határozza meg; de mégis megköveteli, hogy a melyik iskolában a magyarajkú tanulók száma 20%, ott a tanítás nyelve magyar is legyen.

Ezen § nem hogy előmozdítaná a magyarosodást, de hátrányára lesz, s ott leszünk hol eddig, hogy t. i. némely idegen nemzetiségt iskolákból kikerült tanulók között alig lesz 10%, ki gondolatait magyarul tudná kifejezni.

Ezen §-t nézetem szerint akkép kellene módosítani, mondja ki a javaslat határozottan, hogy a 3 alsó osztályban a tannyelv vegyes, a 3 felső osztályban az anyanyelven és vallástanon kívül kizárólag csak magyar legyen.

19. §-al rátér a javaslat az ismétlőiskolára. Itt már helyre akarja ütni azt a hibát, melyet a 14. §-ban elkövetett, a mennyiben elrendeli, hogy a tanfolyam tannyelve a magyar. De a fenti viszonyok mellett hol lesz az keresztülvihető? Mert az ismétlőben a magyar nyelv tanítására igen kevés idő jut. Hiszen az egész szorgalmi idő a téli 5 hónapokban mindössze heti 7, a többi hónapokban épen csak 4 óra.

A III-ik fejezet a községi és felekezeti tanítók javalmazásáról szól.

Mi felekezeti tanítók lelkünk, szívünk egész melegével óhajtjuk, hogy hazánk egész területén a lakoságnak minden rétege megtanulja a magyar nyelvet. Nemcsak mondjuk azt, de munkánkkal megvalósítani törekedünk. Idegen iskolában működven, több erőfeszítésre, kitartásra van szükségünk, mintha csupán a tanulók nyelvén kellene tanítanunk, s a tanításon kívül még fáradságos kántori teendőket is végeznünk.

És mi a jutalmunk? Lealázás, elégedetlenségre ingerlés, mert fizetési minimumunk kevesebbre szabatik, mint állami tanítóké; holott sem oklevél szerint, sem munka szerint nem különbözünk az állami tanítóktól.

Egy a kvalifikatio, a munka ugyanaz, egyaránt az állam képviselője, a kir. tanfelügyelő által ellenőrzött munkának nem ugyanazon honorálása érthetetlen és igazságtalan.

Igaz, megvan engedve a felekezetnek tanítóik fizetését annyira emelni, mint a mennyit az állam ad, csak-hogy az állam jól ismeri a felekezetek, különösen protestáns egyházunk szegénységét.

Kimondatik, hogy a népoktatás állami feladat. Gyakorolja is jogát az iskolában, tanítók felett, de nem államosít minden iskolát. Ha a népoktatás állami feladat és nem minden iskolát saját költségén tart fenn, méltányolnia kellene az egyházak erőfeszítését és adjon a felekezeti tanítóknak teljes fizetés kiegészítést. Ez esetben az egyházak is megtarthatják iskoláikat s nem lesznek kénytelenek másod-harmadrendű erőket alkalmazni iskoláikban, mert bizony a jobb erők oda fognak kívánni, a hol biztosabb a megélhetés.

A törvényjavaslat szerint a felekezeteknek megvan nehezítve a tanítóképzők fentartása; pedig az állami tanítóképzőkben a kántorságot nem igen tanulhatják meg a növendékek, tehát szükségesek a felekezeti tanítóképzők, mert hiszen külön kántor képzőket nem lehet felállítani.

Igen nagy hiba a javaslatban, hogy a nemzetiségi nyelvet egyenrangúvá teszi a nemzeti nyelvvel, megengedi a tanítóképzőkben az idegen nyelven való tanítást és az állami bizottság előtt az idegen nyelven való vizsgázást.

A ki hazánkban tanító akar lenni, annak hazánk nyelvét feltétlenül tökéletesen kell birnia.

Megemlítem még a kántori jövedelemmel való igazságtalan elbánást. Ha fizetés kiegészítés kérik, akkor a fizetésbe betudják, de a nyugdíj megállapításánál már mitsem akarnak róla tudni.

A felekezetek valószínűleg felfognak szólalni és talán tiltakozni is az állam igazságtalanságai, túlkapásai ellen. Nevezetesen túlságosan kívánja gyakorolni felügyeleti jogát az iskolák, tanítók fegyelmi ügyében.

Tartózkodom ezekről sokat beszélni, mert hazafias szempontból legnagyobb részben helyeslem.

A törvényjavaslatot még tárgyalni fogják, még messze az idő, a mikor szentesíthető lesz, még nem késő véleményt nyilvánítani, mi is foglaljuk rövid pontokba véleményünket, közöljük hozzájárulás céljából az egyházmegyei tanítói körökkel sőt pártolás végett az egyházmegyei közgyűléshez is terjesszük fel.

Javaslat:

1. A felekezeti tanítóktól ugyanazon kvalifikatio és munka kívánatik mint az állami tanítóktól, méltányos, hogy ugyanazon fizetésben részesíttessenek.

2. Az egyházak erejükhez mértén hozzájárulnak tanítóik fizetéséhez, de a hol ez kisebb, mint az állami tanítóké, adjon az állam kiegészítést.

3. A kántori fizetés nem csak a fizetés kiegészítés alkalmával, de a nyugdíj megállapításánál is beszámítsák.

4. Felekezeti tanító-képzőintézeteink fentartását feltétlenül szükségesnek tartjuk.

5. A tanítóképzőkben a tanítás és vizsgák nyelve kizárólag magyar legyen.

6. A szolgálati idő 35 évben állapítandó meg.

Tátrai János.

EGYHÁZI ÉLET.

Az Evang. Órálló szerkesztője hazaérkezett s e számmal átvette a lap vezetését.

A dunáninneni kerület közgyűléséről szóló kimerítő tudósítás közbejött akadályok miatt nem készült el akkorra, hogy jelen számunkban az egészet leadhattuk volna. Megszakítani meg nem akartuk. Olvasónk szíves elnézését kérjük e késelelemért. Egyébiránt rajta leszünk, hogy tartalmas voltában kárptólást adjunk.

A pestmegyei esperesség gyűlése.

Szokás szerint az idén is két napig tartott e nagy esperességünk gyűlése. Budapesten, 16-án és 17-én tanácskoztak a megye képviselői. Népés gyűlés volt, alig hiányzott a számottevő egyéniségek közül más, mint Sárkány Sámuel, a nyugalom révébe készülő agg püspök és Lauko Károly, a meleg érzésű, emelkedett gondolkodású kecskeméti pap, az érdemes püspökjelölt, a kit betegség tartott távol s a kinek elmaradását mindenki sajnálta. A világiak közül ott volt Beniczky Lajos alispán s felügyelőn kívül, a kiből igazán buzgó, böles s határozott, vezetőnek termett elnököt ismertünk meg, Földváry Elemér, Zolnay Jenő dr. ügyész, Szelényi Aladár dr., Ivánka Pál, Glück Frigyes, Szegedy Albert stb.

Az idei közgyűlésnek különös jelentőséget adott, hogy az egyházmegyétől elbúcsuzott 17 éven át közmegelegedésre hivataloskodó esperese, Török József, s hogy helyébe beiktatták egyhangulag megválasztott utódját Szeberényi Lajost, Török József nevéhez fűződik az

egyházmegei közigazgatás rendezése; idejében sok hasznos alkotás létesült, anyaegyházak születtek, szórványok fiókegyházakká, fiókok filiákká alakultak, iskolák, templomok épültek. Föllendült az aszódi gymnasium, az esperesség ösztöndíjalapokat gyűjtött. Az egyházmege azzal a hittel búcsuzott tőle, hogy tanácsát, lelkesedését, a kormányrúd mellől leszállva sem vonja meg egykori seregétől. Az új esperest, Szeberényi Lajos főthi lelkészt, az egykori pozsonyi theol. akad. tanárnak s Petőfi barátjának fiát szinte osztatlan bizalom s nagy várakozás köszönti székén. Beniczky felügyelő szavai szerint „olyan ember életében, a ki a köznek él, fontos a bizalom és szeretet megnyilatkozása, mert ebből merit erőt.” Szeberényi beköszöntőjét nagy figyelemmel hallgatták a gyűlés tagjai s a karzatra gyűlt érdeklődők. Tartalmából kiemeljük a következőket:

„Midőn a választás eredményéről értesültem, megvallom, kettős érzés támadt bennem: egyfelől a jól eső öröm, mely ily megtiszteltetés mellett természetes és elmaradhatatlan, másfelől azonban föltámadt bennem az aggodalom érzete is. Mert a szép állásban nem csak a kitüntetés látom, mely a közbizalomból eredve diszt ad az egyéneknek, hanem látom a nehéz kötelességeket, látom a súlyos felelősséget is, melyekkel számolnom kell. A ki egy ily nagy és tekintélyes egyházmege vezetésére vállalkozik, az bizonyára érzi azt, a mit Pál apostol ír a korintusbeliekhez: „engem szorongat a mindennap ellenem támadó sokaság, azaz a minden gyülekezetek felől való szorgalmatosság.”

És ha elgondolom, mily derék, mily jeles férfiak ültek előttem e főesperesi székben, mint most lemondott derék főesperesünk Török József, ki 17 éven át viselte tisztét hiven, becsülettel és rendet tudott csinálni ott, a hol azelőtt zilált állapotok voltak; vagy még messzebbre tekintve vissza a multba, erről a helyről igazgatta egykor esperességünk ügyeit nyugalomba vonult püspökünk, Sárkány Sámuel, nem jogosult-e részemről az aggodalmas kérdés: vajjon lesz e bennem annyi erő, mint volt bennük, képes lesz-e ha kell szigorral, ha kell szelidséggel, de mindig bölesen vezetni esperességünk ügyeit, mint tették jeles elődeim?!

Az aggodalomnak azonban el kell enyésznie ott, a hol a kötelesség parancsoló szava hív. Gyermekkorom óta abban nőtettem föl, hogy életem minden mozzanatában, minden változásában az isteni böles gondviselés rendelkezését láttam. Ezt látom most is megválasztatásomban. És ha az isteni gondviselés az eddiginél szélesebb munkakört jelölt ki számomra, ha engem rendelt eszközül arra, hogy a pestmegei esperességben az ő szőlejeknek egyik vezető munkása legyek, bizom benne és erős az én hitem, hogy mennyei segedelmét sem fogja tőlem jó törekvéseimben megtagadni az, a ki erős az erőtelenekben. Érzem, hogy nehéz és sokoldalú a munka, a mely reám vár; de épen azért, mert sokoldalú, annak részletezésével a mélyen tisztelt közgyűlést nem fárasztom. Munkaprogramomat kifejezi e néhány szó: Építeni az Isten országát, és pedig építeni az egyedül helyes és egyedül biztos alapon, mert más fundamentomot senki nem vethet azon kívül, a mely egyszer vettetett, mely a Jézus Krisztus.

Építeni az Isten országát, ez magában foglalja azt, hogy védeni kell evangélikus egyházunkat egyfelől a vakbuzgóság ellen, mely hol nyiltan, hol aknamunkával soha se szünt meg ellenünk támadni, és védeni kell másfelől a terjedő vallásbeli közöny, sőt egyházellenes romboló áramlat ellen, mely Sionunk falát akarja alámosni. Építeni az Isten országát, ez magában foglalja azt, hogy a zsinati törvények rendelkezései az egyházi

életben megvalósíttassanak, de magában foglalja azt is, hogy ébreszszük, erősítsük az evangéliumi hitéletet az egyházban és iskolában a társadalmi és a magán életben.

E nagy munkában irányítóm lesz a törvény, a melyre esküdtem, de irányítóm lesz ama másik, még nagyobb, *világfontartó törvény: a szeretet*, melyet minden keresztyénnek, de kivált az Úr szolgájának szívébe vésvé kell viselnie. Szeretet az egyház iránt, melyet szolgálók, szeretet azok iránt, kiket vezetni hivatva vagyok. Ezzel a szeretettel lehet csak betölteni Üdvözítőnk amaz utasítását: *a ki köztetek első akar lenni, valamennyinek szolgája legyen.*

Az új esperest eskütelekor a paptársak nevében Kovácsy Kálmán, a tanítók részéről pedig Alexy Lajos ceglédi tanító üdvözölte. Megjelent a főthi gyülekezet küldöttsége is s élén a gondnok egyszerű meleg szavakkal köszönte meg a kitüntetést, mely az egyházat papjuk esperessé választásával érte.

Ugyanezen gyűlés iktatta be Sárkány Béla alesperest is. Sárkány még fiatal ember, azonban tájékozottsága, szorgalma s munkaereje, felszólalásainak alapos volta záloga annak, hogy az egyházmege bizalma benne is méltó emberre akadt. Nagyon sok tárgynak előadója volt s javaslatait a gyűlés majdnem kivétel nélkül mind elfogadta. Főjegyzővé Kruttschnitt Antalt, jegyzővé Galle Istvánt választotta meg a gyűlés, dékánokul pedig Koren Mártont és Noszkó Istvánt. Valamennyi kipróbált munkaerő.

A közgyűlés első részén Török József elnökölt. Ez a rész mintegy utolsó beszámoló volt; felolvasta évi jelentését, mely a mege virágzó hitéletének tömör rajza s újalkotásokról, iskolák építéséről tesz tanúbizonyosságot. Első nap a tulajdonképeni közigazgatási ügyeket, fellebbezéseket, a mult évi jegyzőkönyv pontjait tárgyalta le, a melyek inkább helyi természetűek lévén, főlemlítésüket mellőzük. Másnapra maradt az egyetemesebb érdekű ügyek csoportja. Szeberényi Lajos az iskolaügy állásáról tett jelentést. E szerint az oktatás színvonala emelkedik, egyre apadnak a panaszok. A nevelés ügyének két kiváló munkása dőlt ki a mult esztendőn, Mészáros János, a ki az országnak egyik elsőrangú paedagogusa volt és Zábóyi Gusztáv. A jelentéssel kapcsolatban az aszódi algymnasium részére állandó kerületi stipendiumokat kér a mege, egyuttal sürgeti az államsegélyre vonatkozó szerződés jóváhagyását. Kovácsy Kálmán e pontnál felszólalt. Szerinte a felügyelő, a ki mint alispán határozott politikai egyéniség s meggyőződésével félremagyarázás nélkül jelentette ki, nem desaválhatja magát azzal, hogy a mai törvénytelen kormánytól bármit is kérjen.

Beniczky Lajos felügyelő nyomban felelt e felszólalásra. *„Isten segítségével eddig meg tudtuk őrizni egyházi életünket szeplőtelenül minden politikától. Nincs ok, a miért e helyes ösvényről most letérjünk. (Általános élénk helyeslés.) Menjen az ügy a maga útján, az egyházi fórumokon át.”*

A maglódi iskola államosítását megengedték az egyház befolyásának teljes biztosítása mellett.

Nagyobb s mélyen szántó vita indult meg az iskolai bizottságokról szóló szabályrendeleti javaslat tárgyalásánál. A javaslatot Alexy Lajos ceglédi tanító ismertette, a kinek széleskörű tájékozottságra, tiszta ítélő tehetségre valló előadása a gyűlésnek egyik kiemelkedő mozzanata volt. Felpanaszolta, hogy ez annyira fontos szabályrendelet voltaképen a tanítói kar megkérdezése nélkül jött létre. Jogos sérelmük az is, hogy az egyházmegei iskolai bizottságban a tanítósnak alig van képviselője, holott a leánynevelők, polgári iskolák igazgatói hivatalból tagok. Az elemi oktatás, mely alapvetés, ép annyi figyelmet érdemel, mint az oktatásnak felsőbb fokai. Az espe

resség szükségesnek tartja a tanító képviselők szaporítását s óhaja, hogy a legalább hat tanítójú iskolák igazgatója bele jusson a bizottságba. Egyértelműleg helytelenítették, hogy a rendelet évnegyedenként tartat gyűléseket a bizottsággal, ezt sem a szükség nem kívánja, sem költség nincs rá. Legfőleg Budapest és Pozsonyban lehetne megvalósítani, de az eddigi gyakorlat ott is ellene mond. A tanítók az iskolaszéki tagságot a 40 éves életkorhoz akarják kötni. Zolnay, Kruttschnitt és Galle kifejtették, hogy ez beleütközik az Egyházi Alkotmányba, mely csupán a nagykorúságot köti ki feltételül. Más különben sem volna tanácsos, mert oly korban, a midőn a hitközöny terjed, az egyház és iskola ügyei iránt való érdeklődést nem korlátok közé kell szorítani, hanem inkább kiterjeszteni. Fölmerült az a gondolat, hogy egyházi életünk sarkalatos elvének megfelelően az iskolaszékeknek kettős elnöksége legyen, egyházi és világi. Koren és Sárkány szerint ez oly községekben, a hol a felügyelő távol lakik, gyors intézkedés szüksége esetén kész akadály, az állami törvények s a polgári hatóságok pedig csak elnököt ismernek, nem elnökséget. A munkafelosztás elve is azt kívánja, hogy az iskolaügy a lelkész hatáskörébe tartozzék, míg az anyagi és jogi ügyek inkább a felügyelő munkakörét alkotják. Egy másik indítványt azt ajánlotta, hogy az iskolaügyek, a tanítóválasztással, jelöléssel együtt — a fegyelmi ügyek kivételével — egészen az alesperes munkakörébe osztassanak, mint a ki a hivatalánál fogva legjobban ismeri a tanítók képességét, érdemeit. A közgyűlés a régi gyakorlat mellett döntött, mely szerint az iskolák csak paedagogiai tekintetben tartoznak az alesperes alá, a jelölés, választás, hiványrendezés stb., mint inkább közigazgatási természetű dolgok az esperesnek elvitathatatlan elnöki jogai. Végül Alexy Lajos a tanítók nevében a máig szokásos iskolavizsgálat eltörlését kívánta. A *diszvizsga* — úgy mond, inkább színház és paedagogiai értéke nincsen. Helyesebb volna, ha a körlelkész, munkája közben, előre való bejelentés nélkül vizsgálja az iskolát; a dologtévő napi ruhában jobban szemügyre veheti sajátosságait, a tanító módszerét, a fegyelmet és az oktatás színvonalát. Több hozzászólás után a körlelkészeket bízták meg részletes szabályzat kidolgozásával. Előkerült az az indítvány, hogy az iskolai és tanítói javadalom a telekkönyvben az egyház nevében jegyeztessék fel. A kérdés jogi oldalát Zolnay világította meg. A javadalom nem jogi személy magában véve, hanem csupán a tulajdonnak egy jellemvonása. Mivel egyházi alkotmányunk a hivány csonkítást merőben kizárja, a javadalomnak minden feltétel és megjegyzés nélkül való átírását nem látja célszerűnek, mert a következő nemzedék, mely az átírást nem emlékezik, könnyen alábbszállatná a tanítói javadalmat. Hogy ezt meggátoljuk, a tulajdonjog mellé be kell jegyeztetni mint jellemvonást, hogy milyen célra szolgál az illető tulajdon. Kruttschnitt egy rendeletre hivatkozott, mely szerint minden ily átírás fölterjesztendő a miniszterhez jóváhagyás végett. Török József fölemlíti, hogy e rendelet ellen fölirt az egyetemes gyűlés a miniszterhez, mert tartalma autonómiánkba és szentesített alkotmányunkba ütközik. Sárkány Béla felhossa a zólyomi egyházat, a hol az ily átírás könnyű szerrel s minden akadály nélkül sikerült. A közgyűlés Zolnay indítványát fogadta el.

A papi özvegy-árva intézet jelentését Kruttschnitt Antai mutatta be. Igaz gyönyörűségünkre szolgált, hogy minden sor és szám ez intézet virágzását hirdette. Az a nemzedék, mely megteremtette és ily magas fokra emelte, halhatatlan emléket emelt benne magának. Jankó Károly pénztáros, Laukó Károly ellenőr példás munkásságát

tisztelettel s hódolattal ismeri el a megye. Bevétele 82,000 K, kiadása 44,000 K. (kerekszámmal). A vagyon értéke 243,000 K. A segélyezés összege 12,290 K, mely 14 család közt oszlik meg. Azt hisszük, ez az intézet az ország első ily nemű evang. intézete.

Az egyházmegyének van egy felterjesztése a kerülethez a lelkészi állás intercalaris jövedelmére vonatkozólag. A bányaker. papválasztási szabályrendelet I. F. 8. §. az üresedés idejére esedékes félévi lelkészi jövedelmet *feltétlenül minden esetben* az egyetemes nyugdíjintézet javára foglalja le, Ezzel szemben az E. A. 75. §., az egyet. nyugdíjint. szabályrendelet 13. §. csupán $\frac{1}{4}$ évit köt le, azt is csak arra az esetre, ha az elhalálozott lelkész után sem özvegy. sem leszármazók, sem munkaképtelen szülők nem maradtak. A lemondás, elmozdítás esetére azonban nem rendelkezik, A pestmegyei özvegy-árva intézet 14. §. szerint viszont: az alaptökéhez csatolandó f) az időközi lelkészi jövedelmek azon esetekben, a melyekre nézve az E. A. 73. 74. 75. §-ai nem intézkednek, nevezetesen családos lelkész elhalása esetén a törvényes $\frac{1}{2}$ év, a családtalan lelkész elhalása esetén a törvényes $\frac{1}{4}$ év utáni időre, továbbá a lemondás, eltávozás, törvényes elmozdítás által beálló üresedés idejére járó jövedelem. Az esperesség azt kéri a kerülettől, hogy a lelkészválasztó szabályrendelet 8. §-át törölje s helyébe az E. A. 74—75. §-ait iktassa. A kérés teljesen jogos s nem hisszük, hogy bárki ellent mondana.

Még fölemlítjük, hogy Dobronyovszky Gyula indítványára a Theol. Otthon évi segélyét fölemelték, a veres búcsúzatok elhagyását ajánlják s több adás-vételi szerződést jóváhagytak. A gyűlés az elnökség lelkes éltetésével ért véget. (T.)

Csanád-Csongrád.

A hajdani, szinte kerületnek beillő békési egyházmegyének egyik alkotórésze, Csanád-Csongrád esperessége aug. 18-án Szegeden tartotta évi közgyűlését Petrovits Soma esperes és Hász Antal felügyelő elnöklésével. (A békési júl. elején, az arad-békési aug. elején tartott gyűlést. Sajnáljuk, hogy tudósítást nem közölhettünk). Ez egyházmegye azon kevés boldogok közé tartozik, a melyeknek nincs a világ érdeklődését s kíváncsiságát izgató történetek. Ráillik Petőfi szava, a mivel a Tiszát jellemezte: „Oly simán, oly szeliden ballagott le partatlan medrében”. Az esperesség nem nagy s életére rányomta Petrovits esperes szelid, csendes, hasznos munkát kedvelő, az ellentétek elsimítására fáradszónak egyénisége a maga képét. A gyűlést megelőző értekezletek a tárgyakat annyira előkészítették, hogy jelentékenyebb vita nélkül nem egész három óra alatt letárgyaltak mindent s déli egy órára már a jegyzőkönyvet is hitelesítették. Egyedül Nagy lak gondoskodott izgalmas részletről, ezt alább említjük meg. A gyűlés vezetésének munkáján Hász Antal felügyelő osztozott az esperessel, egy művelt, vallásos érzésű ember, a kit papok és világiak egyenlő szeretettel vesznek körül s a ki a határozottság magyar erényét a tapintat lutheránus charismájával tudja párosítani.

A gyűlés tagjai a szegedi egyház kis templomában gyűltek össze. Jól esett látnunk, hogy a férfiak mellett mint érdeklődő közönség több nő is megjelent. A rövid gyámintézet iustentisztelet után Hász Antal pár meleg szóval megnyitotta a tanácskozást s az esperes előadta évi jelentését. Megemlékezett a kerületben beállt változásokról. Sárkány lemondásáról és Bachát Dániel püspökké választásáról. A jelentés kivált Szentes, Hódmezővásárhely és Tiszaföldvár életéből közölt örömdetes

adatokat. Szentés új temploma nemsokára elkészül és fényes bizonyosága a hívek áldozatkészségének. (A gyülekezet évi értesítőjének ismertetésekor részletesen szölkünk róla) Szentés filiája Csépa, tornyot épített és harangokat szerzett. A türelmetlen róm. kath. plébános híveinknek nem engedte meg a harangok használatát. Ezen a csépai buzgó hívek úgy segítettek, hogy nagyfokú önmegadóztatás árán maguk öntettek harangot. Többé nem szorulnak, idegenek kegyelem-morzsaíra. Hódmezővásárhely tanyái hívei, a kik mintegy 1800-an vannak s körülbelül 20.000 hold földet bírnak, egyházi célokra örömet áldoznak, önálló anyaegyházat akarnak alkotni. A törekvés nemes és a hívek buzgósága szép jövőt ígér az alakuló új gyülekezetnek. A városi egyház szép és teljesen modern felszerelésű iskolához jutott Mayerfű József és neje Ollik Emília adományából. (Erről is szölk már az Ór-álló). A derék házaspárnak köszönetet mondott az egyházmegye. Mayerfűék úgyszölvá minden esztendőn meghozzák áldozatukat az egyház oltárára. Szerintük „nincs nagyobb öröm az életben, mintha Isten az ember szorgalmát úgy megáldja, hogy belöle másokon is segíthet”. Tiszaföldváron a rég óhajtott tanítóváltás bekövetkezett s az új tanítót, Horeczky Bélát osztatlan közbizalom hívta meg utódu. Kedvéért a tanítói javadalmat dícsérendő jó akarattal készpénzű váltották meg a hívek, úgy, hogy a fizetés lakáson, kerten, korpótlékon, stölán kívül 1800 koronára rüg. A pítvárosi lelkész a népet ki akarja szabadítani az uzorának több fajtája alól. A kik érdekeikben sértve érezték magukat, panaszt tettek az esperesnél a lelkész társadalmi és közgazdasági tevékenysége miatt. Ámde az esperes meggyöződött, hogy a lelkész nemcsak a megrovásra nem szölgált rá, hanem még elismerést érdemel közhasznú munkájáért, a melylyel híveinek vagyoni épülését szölgálja. A közgyűlés örömmel csatlakozott az esperes kijelentéséhez.

Nagylakon a lelkész és a tanítók rossz viszonyban vannak. Viszálkodásuk a gyülekezet életére is kártékonyan hat. A tanítók panaszt tettek az egyházközség elöljárósága ellen, hogy illetéktelenül, fizetésük visszatartásával való fenyegetés mellett presbyterium elé idézte öket s így önbíráskodást gyakorolt. A papok viszont tiszteletlen viselkedéssel vádolják a tanítókat. A gyűlölet akkora lobbot vetett már, hogy a nagylakiak tiltakoztak az egyházmegyei iskolaszék azon kéllöképen megokolt javaslata ellen, a melylyel egyik tanítójukat, Pecsénye Józsefet a Zsedényi díjra ajánlotta. A tavasszal az espereségi tanítók értekezletet tartottak Nagylakon. Az egyházmegyei szabályrendelet értelmében a helybeli tanítók felvették az ülés napjára járó napidíjat az egyház pénztárából. Az egyházközség utóbb Boór lelkész javaslatára visszakövetelte a kifizetett napidíjat (24 koronát), arra hivatkozva, hogy napidíj csak az esetben jár, ha a gyűlés más községben tartatik. Határozatának megint a felsöbb hatóság jóváhagyása nélkül nyomban érvényt is szerzett és a követező hónap elején a tanítók fizetéséböl a kérdéses összeget levonta. A tanítók az egyházmegyehez folyamodtak orvoslásért. A közgyűlés több tag hozzászövlása után nagy többséggel (valamennyi szavazattal a nagylakiak ellen) kimondotta, hogy a tanítókat a napidíj az esetben is megilleti, ha a gyűlést a gyülekezet határain belül tartják, fuvarra azonban csak akkor tarthatnak számot, ha a gyűlés helye a határon kívül esik. A határozat kihirdetése után a nagylakiak zúgolódva távoztak a teremböl s többé vissza sem tértek. A gyűlés Hász Antal indítványára megröotta egyháziatlan és illetlen viselkedésüket. Kissé furesának találjuk azt is, hogy a nagylaki egyház vendéglöt és mulatóhelyet épít. Az ilyen tökegyümlöcsöztetés nem igen egyeztethető össze az

egyház erkölcsi céljával. Hiszen világos, hogy az anyagi haszon nagysága ez esetben jórészt a nép gyarlóságainak, gyengéinek burjánzásától függ s szinte biztosra vehető, hogy az anyagi jövedelemmel együttjár az erkölcsi kár. Az ügybe még lesz a felsö hatóságnak beleszövlása.

Orosháza és Hódmezővásárhely adóügye, mely körülbelül három évtized óta állandó tárgya minden gyűlésnek, még most sines elintézve. Orosháza ugyanis az orosházi illetőségű, de a hódmezővásárhelyi pusztákon lakó birtokosokat megadóztatta. Az illetö megterhelt egyháztagnak már régebben panaszszal fordultak a felsöbb hatósághoz s a kerület el is rendelte az adókövetelések törlését. Orosháza saját szabályrendeletéhez alkalmazkodva azoknak az adóját, a kik az adókivetés ellen a kítűzött határidön belül föllebbezték, törlötte is. (Mintegy 30—35 esetben). Mivel azonban a pusztákon lakó egyháztagnak nem szerezhetnek kéllö időben tudomást a kivetés összegéről s így föllebbezésüket be nem adhatják, mivel ez az eljárás évröl-évre ismétlődven a panaszos hívekre tenger zaklatást jelent, az egyházmegye megkeresi a kerületet, hogy az illetéktelen adókövetelés leírását *egyszermindenkorra* rendelje el. Elölreláthatólag ez ügy véglegesen csak akkor döl el, ha a hódmezővásárhelyi pusztai egyház megalakul.

A szarvasi tanítóképzöt, mely eddig a gymnasiummal összeforrasztva a három testvéresperesség hatósága alatt állott, a jövö 1906. évtöl fogva a bányakerület maga készöl átvenni s tovább fejlesztetni. Az átadásra vonatkozó szerződést be is mutatták a közgyűlésnek, a mely Benka Gyula szarvasi igazgató tájékoztató előadása után változatlanul elfogadta. Az átadás azonban aligha késedelmet nem szenved, mert az arad-békési egyházmegye a szerződésnek két pontját nem fogadta el. Reméljük azonban, hogy a tárgyalások végre mégis célt érnek s a nehézségeket az illetékes körök bölcsessége elhárítja. A gyűlés elintézte a közigazgatás állandó évi pontjait, elfogadta Thomay József javaslatát a különbözö fokozatú idegen iskolákat látogató evangélikus tanuló vallásoktatása tárgyában, a lemondott Drasköczy Ede helyére *Halmi Jánost* választották dékánussá, helyben hagyta a szegedi egyház szabályrendeletét, megválasztotta az egyházkerületi képviselőket s a jövö évi közgyűlés helyéül Hódmezővásárhelyt tűzte ki. A gyűlés örvendetes tudomásul vette, hogy a földmivelési miniszterium *Csanádalberti 6300 koronára* rügö váltságtartozását elengedte. Az espereségi gyámintézet 220 K-t gyűjtött, a miböl szépen juttatott a pozsonyi diakonissa-intézetnek, a Theologusok Otthonának s több kisebb egyházközségnek. (T.)

Lelkészváltások. A *köszegi evang. egyház*, miután Gyurátz Ferenc püspök hajlott korára hivatkozva a meghívást nem fogadta el, hir szerint Stráner Vilmos pinkafői lelkészt, a vasi felsö egyházmegye jegyzőjét hívja meg lelkészül. Stráner egyike kiválóbb papjainknak, a ki irodalmi téren is működik. — *Pozsonyban* szept. 24-én iktatják be a gyülekezet új lelkészét Pröhle Henriket. A hívek nagyszabású ünnepségre készölnek. — A *szölyői articularis* egyház, a melynek temploma alatt a múlt századok sok kiváló evangélikus alakja pihen, Bálent Dániel hodrusbányai papot választotta pásztorául. — *Tóth Kálmán*, a szakonyi gyülekezet újonnan megválasztott lelkésze, a mint halljuk, nem fogadta el a választást s így új választás lesz. Mindenesetre kár egy gyülekezetet hiábavaló választási mozgalmakba bele sodorni — nagy ok nélkül. A hitélet és papi tekintély vallja kárát.

Ritter Károly érdemült somorjai lelkész és pozsony-
megyei esperes halálát már múlt számunk jelentette.

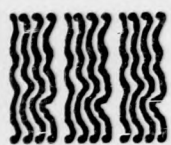
Vele legműveltebb s legbuzgóbb papjaink egyike tűnt el közéletünkől, a ki korának tiszteletét és nagybecsülését kivívta s elköltözéséig megőrizte. Életpályája változatos, tanulságos. Ily halálesetek alkalmával mindig sajnáljuk, hogy kiváló papjaink nem írnak memoireokat; életük tapasztalásainak így elvesz, holott hasznos útmutatóul szolgálhatna a kezdő pásztoroknak. Történelmi forrás-értéküket a következő századok kutatói méltatják.

Ritter 1831-ben Bonyhádon született. A szabadságharc kitörésekor a 17 éves ifjú rajongó lelke útmutatását követve honvédnek állt s ott harcolt a zászló alatt Világosig. A fegyverletétel után visszatért könyveire. Előbb jogot hallgatott, azután theologussá lett s együtt tanult a bécsi prot. theol. facultáson Baltik püspökkel. Hét álló esztendeig tanárkodott a sárszentlőrinci evang. gymnasiumban. 1861-ben Somorja hívta meg lelképásztornal s azóta itt működött hangyaszorgalommal. A gyülekezet vezetése alatt megmagyarosodott. Társadalmi s közéleti szereplésével diszt szerzett egyházának. Szabad óráiban könyveivel foglalkozott, megtanult franciául s angolul s e nyelvek, irodalmak gazdag szellemét átplántálta lelkébe. Három évtizeden át volt Pozsony megye esperese, 12 évig a theol. akad. kisbizottság elnöke (Geduiy püspök halála óta). Fejlett érzéke volt a tudományos theologia iránt, a szabad kutatás rendületlen hívének bizonyult mindig s e mellett szívéből a valláosság meleg, természetes forrása sohasem apadt ki. Nagyon szerette volna megérni egy virágzó protestáns, a modern tudomány színvonalán álló theol. facultás megnyitását. Hasztalan várta, hasztalan munkált érte lankadatlanul. Még csak egy pillantás sem jutott neki az ígért földje felé, mint Mózesnek a Nébó hegyéről. Ő avatta

fel 1896-ban tartalmas átérzett szép beszéddel a Theologusok Otthonát. Utolsó éveiben kínos betegség gyötörte. Krisztus igaz szolgálaképpen béketűréssel hordozta nehéz keresztjét. Aug. 24-én halt meg s 26-án délelőtt temették. Temetésén meghatóan nyilvánult a közrészvét. Megjelent az egész egyházmegye papsága, élén Hollerung esperes, a theol. akadémia részéről dr. Masznyik Endre s a város és környék színe-java. Ravatalánál Hollerung Károly imádkozott, a templomban Koltay Rezső somorjai lelkész beszélt fölötté, a sírnál pedig Rásó Mihály alesperes búcsuzott tőle. A hű munkás emléke legyen áldott!

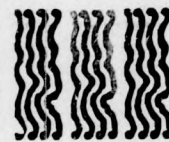
A pozsonyi egyházat nagy veszteség érte egyik munkás hű tagjának, *Sóltz Rezsőnek* elhunytával. A boldogult az igaz evang. polgárnak élő mintaképe volt. Munkás, takarékos, jótékony. Pozsonyban az árvaháznak igazi jánosi lelkű s nevelni tudó atyja volt; nem akadt jótékony intézet, a melyet egy vagy más módon ne gyámolított volna. Kiváltképp nagy öröme telt az olyan jötevésben, a hol ismeretlen maradhatott s a megsegített szegény rá nem jött az adakozó kézre. Erős magyar érzésű hazafi volt, a szabadságharcban hadnagyságig vitte. Pozsonyban közszeretet, nemes értelemben vett népszerűség környezte igazi emberies gondolkodásáért, lelkének örök derűjéért, a melyre csak másfél esztendő előtt hirtelen elhunyt medicus fia halála vetett árnyat. Temetésén a múlt vasárnap egész Pozsony részt vett; a család régi jó barátja, Trsztyénszky Ferenc búcsuztatta el. — Elhunyt *Homola András*, Nagyrőce város tanácsosa és az evang. egyház presbytere érdemes szép pályafutás után. Nagy család, benne fia, Homola István kassai testvérünk gyászolja.

A halottakon virraszson az Úrnak kegyelme!

KÓKAI LAJOSNÁL

MEGJELENT
BUDAPESTEN, IV., KÁROLY-UTCA 1. (20. sz. bolt)

ÁGOSTAI HITVALLÁSÚ EVANGELIKUS VALLÁSTANI KÉZIKÖNYVEK

Adorján F. Dr. Luther M. Kis Kátéja. 1900. Ára kötve kor. — 20

Bancsó A. Keresztyén hittan és erkölestan. Középkisk. VIII. oszt. és tan.-képző intézetek utolsó évfolyama számára. 1895. 8°, 100 l. Ára kor. 1.50

Batizfalvy S. Bibliaismertetés. Középkisk. felső oszt. szám. Átdolgozta Bereczky Sándor. III. kiadás 1905. 8°. Ára kor. 1.60

— Keresztyén erkölestan. Középkisk. felső oszt. szám. II. kiadás. 8°. 80 l. kor. 1.40

— Keresztyén hittan. Középkisk. felső oszt. számára. II. kiadás. 8°. 105 l. kor. 1.40

Bereczky Sándor. Bibliaismertetés, bibliai történetekkel. Palesztina földrajzával és térképével. Középkiskolák, polgári és felső leányiskolák alsó oszt. számára. III. kiadás 1904. 8°, 142 l. Ára kötve kor. 1.20

— A keresztyén egyház rövid története. Elemi iskolák felső, polgári és középkisk. alsó osztályai számára. IV. kiadás 1905. 8°, 104 o. Ára kötve kor. — 80

— Keresztyén hittan és erkölestan középkisk. és polg. isk. számára. II. kiad. 1906. 8°. Ára kötve kor. 1.—

— A keresztyén egyház története. Középkisk. felső oszt. számára. 1900. 8°, 232 l. Ára kor. 2.50

Bereczky Sándor. A magyar prot. egyház tört. Középkisk. felső oszt. szám. 1901. 8°, 180 l. Ára kor. 2.—

Győry Vilmos. Dr. Luther Márton Kis Kátéja. Evang. népisk. számára. VI. kiadás. (Győry Vilmos változatlan szövege) 1905. 8°. Ára kötve kor. — 50

Kaczián János. Biblia történetek népiskolák számára. Sok képpel 1903. 8°, 168 l. Ára kötve kor. — 70

— Dr. Luther Márton Kis Kátéjának magyarázata. Kis János nyomán. 1901. 8°, 121 l. Ára kötve kor. — 60

Klaar Fülöp. Dr. Luther Márton Kis Kátéja. Népisk., polg. és középkisk. I. és II. oszt. számára. II. kiad. 8°, 111 l. Ára kötve kor. — 60

— A keresztyén anyaszentegyház rövid története. Ev. népisk. felső és középkisk. alsó oszt. számára. 1903. 8°, 88 l. Ára kötve kor. — 60

Pálfy József. A keresztyén anyaszentegyh. története. Középkisk. tanítóképzők és felsőleányisk. számára. VII. kiadás. 1902. 8°, 210 oldal. Ára kor. 2.—

Schmidt Károly Jenő. Keresztyén vallástan 1897. 8°, 60 lap. kor. 1.—

Zsilinszky Mihály. Keresztyén hit- és erkölestan. Középkisk. felső oszt. számára. III-ik kiadást átdolgozta Bereczky Sándor. 1902. 8°, 88 old. Ára kor. 1.50

Tankönyvül való alkalmazás céljából szívesen szolgálok mutatványpéldánnyal.